

Міністерство освіти і науки України
Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка
Факультет фізичної культури
Кафедра спорту і спортивних ігор

Дипломна робота (проєкт)
магістра

з теми: «МЕТОДИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПІДГОТОВКИ
СУДДІВ У ДЗЮДО»

Виконав: студент 2 курсу, групи FKS1-M19
спеціальності 017 Фізична культура і спорт
Савицький Антон В'ячеславович
Керівник: Гуска М. Б., кандидат наук з
фізичного виховання та спорту, доцент
Рецензент: Юрчишин Ю. В., кандидат наук з
фізичного виховання та спорту, доцент

Кам'янець-Подільський – 2020 рік

ЗМІСТ

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ.....	4
ВСТУП	5
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПІДГОТОВКИ СУДДІВ В ДЗЮДО.....	9
1.1 Історичні аспекти становлення дзюдо, як виду спорту	9
1.2 Аналіз існуючих підходів та пошук шляхів вдосконалення методики суддівства в дзюдо	20
1.3 Історичні аспекти становлення і розвитку програм підготовки суддів зі спортивної боротьби	23
1.4 Вимоги, що пред'являються спортивною діяльністю до судді в видах спорту з суб'єктивною оцінкою	26
1.5 Загальна характеристика програм підготовки суддів зі спортивної боротьби	27
1.6 Основи методи навчання суддів	29
1.6.1 Методи активного навчання суддів.	31
РОЗДІЛ 2 МЕТОДИ ТА ОРГАНІЗАЦІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ	36
2.1 Методи дослідження.....	36
2.2 Організація дослідження.....	44
РОЗДІЛ 3 СТРУКТУРА І ЗМІСТ ПРОГРАМИ З НАВЧАННЯ СУДДІВСЬКИМ ПРАВИЛАМ ТА ПРОГРАМИ ЗА КОНТРОЛЕМ РІВНЯ ЗНАНЬ СУДДІВ	46
3.1 Програма з навчання суддівським правилам	46
3.2 Програма для контролю рівня знань суддівських правил з дзюдо ...	46
3.2.1 Екзаменаційні білети	47
3.2.2 Контроль рівня знань і навчання правилам з використанням інформаційних технологій.	47
3.2.3 Аналіз основних порушень правил дзюдоїстами.	48

3.3 Критерії визначення переможця поєдинку на думку суддів	53
3.4 Схема підготовки та підвищення кваліфікації суддів з дзюдо в Україні	55
3.5 Схема розрахунку кількісного складу суддів та обслуговуючого персоналу для проведення змагань з дзюдо	57
3.6 Кваліфікаційні ступені – дани суддів з дзюдо	58
3.7 Формування додаткової професійної освітньої програми підвищення кваліфікації суддів з дзюдо	61
ПРАКТИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ	66
ВИСНОВКИ.....	79
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	82

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ

- ДЮСШ – дитячо-юнацька спортивна школа
СДЮСШ – спеціалізовано дитячо-юнацька спортивна школа
ССС – серцево-судинна система
ЧСС – частота серцевих скорочень
ФДУ – федерація дзюдо України

ВСТУП

Актуальність теми. Досягнення високих спортивних результатів та розвиток фізичної культури і спорту багато в чому залежать від рівня підготовленості фахівців в цій області [4; 19, с. 24-25]. В першу чергу це спортсмени і, звичайно ж, тренери. На етапі, коли спортсмени приймають участь у змаганнях для вияву найкращого результату, головну роль у визначенні переможця виконують судді. Від їх кваліфікації, об'єктивності залежить не лише результат змагань, а й перспектива розвитку виду спорту. Трамбування суддею правил змагань впливає на спрямованість технічної і тактичної підготовки спортсменів [26, с. 100]. Суддя зобов'язаний володіти високим і адекватним рівнем сприйняття інформації про поєдинок, швидкістю реакції, необхідним обсягом, розподілом і перемиканням уваги, високим рівнем фізичної підготовленості [35, с. 221-222].

Підготовка та підвищення кваліфікації суддів має найважливіше значення в розвитку будь-якого виду спорту. При підвищенні кваліфікації суддів метою процесу навчання є не лише сприйняття, розуміння і запам'ятовування навчальної інформації, а й вдосконалення професійних умінь і навичок, активний обмін знаннями та досвідом, прийняття навчального матеріалу для його використання в процесі суддівської роботи. Однак в видах єдиноборств відсутня професія судді. Тому спеціалісти, в основному тренери, залучаються до суддівства на добровільній основі [40, с. 134; 41, с. 24; 42, с. 98].

Спортивний суддя – це центральна фігура змагань: він одночасно – організатор, вихователь, представник органів керівництва й контролю. Отже, культура і виховний ефект змагань залежать від підготовленості й компетентності суддів.

Для цього мало знати правила і розуміти саму сутність протиборства. Необхідно усвідомлювати роль вихователя і своїми рішеннями впливати на хід поєдинку. Учасники і глядачі завжди повинні бути впевнені у вірності суддівських вчинків, справедливості прийнятих рішень. Своїми діями суддя має сприяти виявленню спортивної майстерності борцями й одночасно припиняти будь-які спроби досягнення ними переваги неспортивними засобами [42, с. 67].

Суддя має володіти психічною стійкістю, рівнем спеціальної підготовки, яка б відповідала рівню змагань, що він обслуговує.

Втома, психічна неврівноваженість, розгубленість судді безпосередньо відбиваються на якості суддівства. Учасники змагань дуже швидко розпізнають суддівські помилки та слабкість і використовують це у своїх інтересах [52, с. 104-105].

Постійно існуюче протиріччя між вимогами, що пред'являються до професійної суддівської діяльності і якістю підготовки суддів дозволяє зробити твердження про те, що потреба в удосконаленні системи підготовки та підвищення кваліфікації суддів є постійною категорією [1, с. 29-30].

З існуючого наукового протиріччя також доречно припустити що на підставі узагальнення отриманих даних, наявних методичних робіт і поглибленого вивчення комплексу об'єктивних чинників, необхідних для підготовки суддів високої кваліфікації, розробити технологічну систему, визначивши при цьому її зміст, методологію і ефективність.

У теоретичну основу дослідження було покладено вчення про формування всебічно розвиненої особистості в процесі діяльності, про єдність мислення, свідомості, діяльності. В якості теоретичної основи дослідження використовувалися положення, викладені в роботах фахівців у сфері фізичної культури і спорту [4; 18, с. 27; 20, с. 134-135; 36, с. 130-131].

Об'єкт дослідження – процес підготовки суддів з дзюдо в Україні.

Предмет дослідження – спортивна діяльність суддів в умовах підготовки до змагань, у процесі змагань та під час підвищення кваліфікації суддів.

Мета дослідження полягає в підвищенні ефективності підготовки суддів, запровадження комплексної системи управління процесом навчання і підвищення кваліфікації суддів.

Завдання дослідження:

1. Дослідити питання щодо історичних аспектів зародження дзюдо у світі й Україні та виокремити чинники, які впливають на хід борцівського поєдинку в дзюдо.

2. Визначити пріоритетні напрями вдосконалення процесу підготовки суддів в дзюдо у процесі змагальної діяльності.

3. Розробити технологію підготовки суддів в дзюдо.

Методи дослідження: аналіз науково-методичної літератури; соціологічні методи дослідження (анкетування); педагогічні методи дослідження: стенографія ходу поєдинку, аналіз конкретних ситуацій (відео аналіз), метод контролю рівня знань, констатувальний педагогічний експеримент; методи математичної статистики.

Практичне значення одержаних результатів. Результати дипломної роботи магістра можуть бути використаними у процесі підготовки здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) та другого (магістерського) рівнів вищої освіти спеціальності 017 Фізична культура і спорт у процесі підготовки до майбутньої професійної діяльності за освітньо-професійною програмою «Тренер з видів спорту». На посадах:

1229.6 – Головний тренер команди (збірної, клубної);

1143.4 – Державний тренер з виду спорту (збірної);

2310.2 – Викладач закладу вищої освіти;

23667 – Науковий співробітник (фізична культура і спорт);

3475 – Тренер з виду спорту (федерації, збірної чи клубної команди, спортивної школи і т. ін.);

3475 – Тренер-викладач з виду спорту (спортивної школи, секції і т. ін.);

3475 – Тренер-методист.

Також матеріали дослідження можуть бути використані на курсах підвищення кваліфікації тренерів.

Апробація результатів дослідження. Основні результати дипломної роботи магістра обговорювались на звітній науковій конференції студентів, магістрантів Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка (м. Кам'янець-Подільський 23-24 вересня 2020 року).

Публікації. Результати дослідження за темою кваліфікаційної (дипломної) роботи магістра висвітлені в одній науковій статті.

Структура та обсяг дипломної роботи магістра. Роботу викладено на 88 сторінках, з яких 82 основного тексту, вона містить 12 таблиць, 2 рисунки. Дипломна робота складається з переліку умовних позначень, вступу, трьох розділів, висновків, практичних рекомендацій та зі списку 61 використаного літературного джерела.

ВИСНОВКИ

1. На основі дослідження літературних джерел, методичних матеріалів суддівства на першому етапі дослідження визначили існуючі прогалини у підготовці кваліфікованих фахівців у сфері фізичної культури і спорту загалом й у дзюдо зокрема. Аналіз літературних джерел свідчить, що зазвичай судді, в минулому – це дзюдоїсти-спортсмени, або тренери. Тобто люди, які більшу частину свого життя присвятили цьому виду боротьби.

2. Також аналіз методичних джерел дозволив виокремити активного навчання, а саме: аналізу конкретних ситуацій, групового вирішення задач, групового вирішення випадків. Методи активного навчання відіграють важливу роль в закріпленні теоретичних знань, формуванні міцних умінь і навичок. Вони забезпечують відмінне застосування засвоєного матеріалу на практиці. Методи активного навчання опираються на наступні дидактичні принципи:

- системність, науковість;
- підвищення рівня мотивації до процесу навчання;
- індивідуалізація навчання;
- зворотній зв'язок і управління процесом навчання;
- доступність навчального матеріалу;
- міцність, засвоєння і надійність знань;
- важливість людських взаємин;
- єдність діяльності викладача і учнів;
- вдосконалення методів, дидактичних цілей і умов навчання.

Більшість активних методів навчання акцентують увагу на важливості людських взаємин, дозволяють аналізувати поведінку людей, впливати на їх риси характеру, виробляти вміння вести себе в суспільстві, налагоджувати контакти з людьми.

3. Наступний етап дослідження передбачав проведення педагогічного експерименту, сутність якого полягала у вияві рівня знань суддів з дзюдо,

визначення характерних порушень правил дзюдо у процесі ведення сутички, анкетного опитування для вияву самооцінки професійних якостей суддів в дзюдо, критеріїв визначення переможця поєдинку, схеми підготовки та підвищення кваліфікації суддів з дзюдо в Україні та схеми розрахунку кількісного складу суддів та обслуговуючого персоналу для проведення змагань з дзюдо.

3.1 Щодо вияву рівня знань суддів з дзюдо, то результати тестування (передбачалося дати вичерпні відповіді пропонуваним тестів) та екзамену (передбачалося дати відповіді у пропонуваному екзаменаційному білеті) засвідчили середній рівень знань суддів, ми це пов'язали із нестачею досвіду (тестування і екзамен здавали судді з дзюдо першої категорії).

3.2 До основних помилок правил дзюдо, яких допускаються єдиноборці у вагових категоріях 60 кг, 66, кг, 73 кг, 81 кг, 90 кг, 100 кг, +100 кг, та абсолютній ваговій категорії, слід віднести: не активне ведення боротьби, вихід за межі татамі, односторонній захват, блокуючий захват, стягування в партер, захват за штанину, не вірний захват, заборонені дії, небезпечні рухи головою, виштовхування за межі татамі та низька стійка.

3.3 Необхідно відмітити, що самооцінка якостей суддів на основі анкетного опитування засвідчила що найбільш значущим для суддів в дзюдо є: процес суспільних відносин, професіоналізм та спілкування. Такі категорії, як: планування та прийняття рішень, організація і координація своєї діяльності, контроль і оцінка своєї діяльності, професіональний розвиток (підвищення кваліфікації) відіграють меншу роль для їх самоствердження.

3.4 У схемі підготовки та підвищення кваліфікації суддів з дзюдо визначили наступні заходи річного циклу:

- семінар з додатковою професійної освітньої програми підвищення кваліфікації суддів з дзюдо (проводить Федерація дзюдо України);
- семінар для керівників суддівських колегій обласних федерацій і суддів міжнародної категорії;
- семінар і іспит для суддів на право входження до складу колегії суддів Федерації дзюдо України;

- семінар і іспит для суддів на право входження до складу колегій суддів обласних федерацій з дзюдо України.

Перспективи подальших досліджень передбачають пошук нових та вдосконалення існуючих методик підготовки суддів з дзюдо в Україні.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Алексеев А. Ф. Правила змагань з дзюдо. – Харків: Освіта 2013. 56 с.
2. Арзютов Г. Н. Методика обучения и предвидение результатов в дзюдо: Научно-практическое пособие по дзюдо. Киев: Черный пояс, 2000. 144 с.
3. Арзютов Г. М. Система учнівських звань «КЮ» і кольорових пасків у дзюдо Теорія і методика фізичного виховання. Київ: НУФВС, 2001, випуск 1. С. 3-7.
4. Арзютов Г. М. Структура тренувально-змагальної діяльності і спортивного результату в єдиноборствах. Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту: Зб. наук. пр. Харків: 1999. № 17. С. 13-27.
5. Бунчев А.А., Назаренко Л. Д. Педагогические условия повышения результативности действий дзюдоиста. Педагогико-психологические и медико-биологические проблемы физической культуры и спорта. 2012. Вып. № 4 с. 17-22.
6. Бойко В. Ф., Данько Г. В. Фізична підготовка борців. Київ: Олімпійська література, 2004. 224 с.
7. Борьба. Программа для институтов физ. культуры. -М.,ФиС,1938. - 14 с.
8. Борьба. Программа для институтов физ. культуры. Москва: Физическая культура и спорт,1938. 14 с.
9. Борьба. Программа для институтов физ. культуры. Москва: Физическая культура и спорт,1940. 13 с.
10. Борьба. Программа для институтов физ. культуры. Москва: Физическая культура и спорт,1949. 20 с.
11. Борьба. Классическая и вольная. Программа для институтов физической культуры. Москва: Физическая культура и спорт, 1945. 27 с.
12. Борьба. Программа для педагогических факультетов институтов физической культуры. Москва: Физическая культура и спорт,1963. 34 с.

13. Борьба. Классическая, вольная, самбо. Программа для педагогических факультетов институтов физической культуры. Курс минимум. Москва: Физическая культура и спорт, 1966. 36 с.

14. Борьба. Классическая, вольная, самбо. Программа для спортивных факультетов институтов физической культуры. Курс специализации. Москва: Физическая культура и спорт, 1966. 41 с.

15. Борьба самбо. Программа для спортивных факультетов институтов физической культуры. Москва: Физическая культура и спорт, 1974. 62 с.

16. Борьба. Программа для педагогических факультетов институтов физической культуры. Курс совершенствования. Москва: Физическая культура и спорт, 1976. 68 с.

17. Борьба классическая и вольная. Правила соревнований. Москва: Физическая культура и спорт, 1983. 61 с.

18. Булатова М. М. Теоретико-методические основы реализации функциональных резервов спортсменами в тренировочной и соревновательной деятельности: автореф. дис... д-ра. пед. наук 13.00.02. Национальный университет физической культуры и спорта. Киев, 1996. 50 с.

19. Вернер Линд. Энциклопедия боевых искусств. Москва: АСТ, 2007. 927 с.

20. Волков Л. В. Теория и методика детского и юношеского спорта. Киев: Олимпийская литература, 2002. 296 с.

21. Гожин В. В., Деметьев В. Л., Сизяев С. В. Формирование состояния боевой готовности спортсмена-единоборца. Санкт-Петербург: Физическая культура и Спорт, 2009. 240 с.

22. Гожин В. В., Малков О. Б. Теоретические основы в спортивных единоборствах. Ростов на Дону: Физкультура и Спорт, 2008. 232 с.

23. Дзюдо – система и борьба: [учебник для СДЮСШОР. Спортивных факультетов педагогических институтов, техникумов физической культуры и училищ олимпийского резерва]. Под. ред. А.И. Шулики Я. К. Кobleва, В. М. Невзорова, Ю. М. Схаляхо и др..Ростов-на-Дону: ФЕНИКС, 2006. 779 с.

24. Дженикс Д. Томпсон Д. Словесное дзюдо. Боевое искусство раз ума. Москва: Питер Пресс, 2016. 256 с.
25. Джим Афрметов. Разум чемпионов. Как мыслят, тренируются, побеждают великие спортсмены. Москва: Азбука. 2017. 402 с.
26. Джими Педро. Дзюдо, техника и тактика. Москва: Эксмо 2005 р. 192 с.
27. Демінський О. Ц. Дидактичні основи оптимізації спортивного тренування: Монографія. Київ: Вища школа, 2001. 238 с.
28. Загура Ф. Комплексна оцінка фізичної підготовленості дзюдоїстів Молода Спортивна Наука України. 2011. Т.1. С. 95-98.
29. Зекрин Ф. Х. Организация и методика специальной физической подготовки дзюдоистов 15-18 летнего возраста: автореф. дис. к. пед. наук. 13.00.04. Чайковского государственного института физической культуры. Чайковский, 2007. 25 с.
30. Классическая борьба: Программа для спортивных факультетов институтов физической культуры. Курс специализации. Москва, 1974. 78 с.
31. Купцов А. П. Борьба вольная. Программа для спортивных факультетов институтов физической культуры. Курс специализации. Москва, Физкультура и спорт, 1974. 84 с.
32. Левадня С. А. Исторический аспект системы подготовки спортивных резервов. Науковий часопис: збірник наукових праць, за ред. О. В. Тимошенка. 2009. Випуск 2. С. 117-120.
33. Максимов Д. В., Селуянов В. Н., Табаков С. Е. Физическая подготовка единоборцев. Москва.: Дивизион, 2014. 160 с.
34. Методичні рекомендації до проведення семінарських занять з дисципліни: «Спортивно педагогічне вдосконалення за різними видами спорту (дзюдо)» для I курсу : Методичні рекомендації./ Укладач: В. А.Філіна. Житомир: ЖДУ ім. І. Франка, 2016. 54 с.
35. Мудрик В. І. Камаєв О. І., Васьков Ю. В. Організаційні та методичні основи підготовки спортивних суддів [навчально-методичний посібник]. Харків: Освіта, 2014. 336 с.

36. Навчальна програма для дитячо-юнацьких спортивних шкіл, спеціалізованих дитячо-юнацьких спортивних шкіл олімпійського резерву, шкіл вищої спортивної майстерності та спеціалізованих навчальних закладів спортивного профілю. Під редакцією А. Ф. Алексєєва, Ю. О. Юхно, В. А. Середи, В. С. Перета. Київ: Республіканський науково-методичний кабінет, 2018. 116 с.

37. Рудаков Н. Дзюдо: история и современность Кано Дзигоро. Москва: Ипполитова, 2017. 324 с.

38. Павельев И. Г. Формирование личностной физической культуры мальчиков-сирот 11-13 лет с преимущественным использованием средств дзюдо в образовательных учреждениях интернатного типа. автореф. канд. пед. н.: 13.00.04. Кубанский государственный университет физической культуры, спорта и туризма. Краснодар, 2015. 22 с.

39. Пашинцев В. Г. Питание в системе подготовки высококвалифицированных дзюдоистов. Москва: Советский Спорт. 2013. 208 с.

40. Платонов В. Н. Периодизация спортивной тренировки. Общая теория и ее практическое применение. Киев: Олимпийская литература, 2013. 624 с.

41. Правила суддівства Міжнародної федерації дзюдо – Редакція 2014-2016 рр. – Лозана: 2016.

42. Правила суддівства Міжнародної федерації дзюдо – Редакція 2018-2020 рр. – Лозана: 2018.

43. Подоруев Ю. В. Коррекция двигательных ориентиров техники бросков дзюдо и особенности ее формирования в условиях ранней специализации: автореф. дис.. к. пед. наук: 13.00.04. Кубанский государственный университет физической культуры спорта и туризма. Краснодар. 2009. 28 с.

44. Свищев И. Д. Дзюдо. Учебная программа для учреждений дополнительного образования. Москва: Советский спорт, 2003. 112 с.

45. Свищев И.Д. Инновационные направления научных исследований в дзюдо. Теория и практика физической культуры. 2012 Выпуск 9. С. 29-35.

46. Сердюк В. П. О. П. Юшков. Віково-кваліфікаційні аспекти формування спортивної майстерності у дзюдо за кольоровими поясами. Физическое

воспитание студентов творческих специальностей: Сб. науч. трудов кафедр физ. восп. вузов худ. профиля Украины и России. ХХПІ.2010. № 5. С 23-24.

47. Свищев И. Д. Техничко-тактичеськая підготовленність дзюдоїстів різного віку і кваліфікації. Архангельськ; Видавничий Дім «СК», 2005. С. 74-75.

48. Совміз А. А. Адаптація техніки бросків в дзюдо к кінематическим умовам спортивного подінка. автореф. дис... к. пед. наук: 13.00.04. Кубанськом державному університеті фізическої культури, спорту і туризму. Краснодар, 2009. 24 с.

49. Рахлін С. А. Підготовка дзюдоїстів-юношей для участя в соревновательній діяльності на основі її моделювання: автореф. к. пед. наук. 13.00.04. Военний інженерно-технічеський університет. Санкт-Петербург, 2007. 29 с.

50. Тараканов Б. І. Педагогічеські аспекти підготовки жінок, займаючихся спортивною боротьбою. Теорія і практика фізическої культури. 1999. Випуск 6. С. 12-15.

51. Туманян Г. С. Школа мастертства борців, дзюдоїстів і самбістів: учебное пособие. Москва: АртПрес. 2006. 590 с.

52. Туманян Г. С. Спортивная борьба: теория, методика, организация тренировки. Книга 4: Планирование и контроль [учебное пособие] в 4 кн. Москва: Советский спорт, 2000. 383 с.

53. Шандригось В. І. Рухливі ігри з елементами єдиноборств: методичні рекомендації. Тернопіль: ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2006. 44 с.

54. Шестаков В. Б., Ерегина С. В. Теория и методика детско-юношеского дзюдо. Пермь: Физкультура и спорт. 2012. 134 с.

55. Шулика Ю. А., Коблева Я. К. Дзюдо: базовая технико-тактичеськая подготовка для начинающих Ростов на Дону: Феникс, 2006. 237 с.

56. Шулика Ю. А., Коблев Я. К., Невзоров В. М., Схаляхо Ю. М. Дзюдо. Система и борьба. Ростов-на-Дону: Феникс, 2006, 794 с.

57. Шулика Ю. А., Коблев Я. К., Маслов А. А. Борьба дзюдо. Первые уроки. Ростов на Дону: Феникс, 2006. 30 с.

58. Шумилин В.Я. Классическая борьба: Программа для спортивных факультетов институтов физической культуры. Курс специализации. Москва, Физкультура и спорт, 1974. 78 с.

59. Юхно Ю. О. Спеціальна силова підготовка дзюдоїстів високої кваліфікації у перед змагальному періоду. автореф. к.пед.наук: 13.00.04. Національний університет фізичного виховання і спорту України. Київ, 1998. 24 с.

60. Яковлев А. С. Подготовка спортивного резерва в дзюдо на основе спортивно ориентированного физического воспитания младших школьников: автореф. дис... к. пед. наук: 13.00.04. Волгоградская государственная академия физической культуры. Волгоград. 2012. с. 22.

61. Ясухиро Ямосита. Боевой дух дзюдо. Уникальная техника мастера. Москва: 2003. 187 с.